

DICTIONNAIRE FRANCAIS-MAFA

Yves LE BLÉIS

© Yves Le Bléis 2026

<http://dayimafa.net/>

(évolutif en ligne - tous droits réservés - reproduction interdite)

version du 29-09-2026

V

VACARME

ńhezlewe (tumulte)

- » le vacarme de la vie me fait l'effet d'un éclair • **ńhezlewu ńndzíy ára yim zhígíló tə və gə sa** [2026 **ńhezlewu ńnjíy ára yim zígíló tə və gə sa**]

VACCINATION

ńcehe (débroussaillage)

- » La vaccination faite par le docteur • **ńcehə ndu mádzáf** [2026 **ńcehə ndu májáf**]

VACHE

mámə zle (litt. "mère de bœuf"), cf. **mámá** (mère)

vieille vache

gambaya

VACILLEMENT

gagat

- » Crac ! Crac ! Crac ! Cet arbre commence à vaciller • **Hírc ! Hírc ! Hírc ! Á wuf sa a n gáw gagat**

VAGABOND

ńsawaló-tə-həd [2026 **ńsawalótəhad**]

- » "C'est Vijgi ce vagabond qui a mangé notre boule de mil" • "Vizhgiy ńsawaló-tə-həd sá á ń ndáw mávər ngá"
[2026 "Vizgiy ńsawalótəhad sá á ńndáw mávər ngá"]

VAGUE (FAIRE DES - À LA SURFACE D'UN LIQUIDE)

tsawasl-, cewesle, tsawasla [2026 **cawasl-, cewesle, cawasla**] (remuer)

- » La bière de mil fait des vagues dans la calebasse • **zúm á cewesló tə kwokwáy**

VAILLANT

míydálá

ńmbur-mbúróm [2026 **ńmburmbúróm**]

- » Cet homme reste vaillant • **ńmbur-mbúrúm á ndu wuna** [2026 **ńmburmbúrúm á ndu wuna**]

VAIN (EN -)

ndóróh–ndóróhha'a [2026 ndórh ndórha'a]

» Je cherchais en vain • **Í gúvéle ndóróh–ndóróhha'a** [2026 Í gúvéle ndórh ndórha'a]

VALEUREUX

gwejerə ndomadza [2026 gwejerə ndomaja] (litt. “ver sp. d'être humain”), cf. **gwejere** (courageux)

VALLÉE

lábáy

zlórdiy dza [2026 zlórdiy ja] (litt. “espace ombragé de montagne”), cf. **zlórdáy**

VALOIR (SE FAIRE -)

jígír–, jígíré, jégúré (entasser), compl. **va** (“corps”)

VANNER

páv–, pévé, póvá

SE VANTER

jígír–, jígíré, jégúré (entasser), compl. **va** (“corps”)

páh–, péhé, póhwá (extraire une fibre de son écorce), compl. **wáy** (“vantardise”)

tsah–, cehe, tsohwa (scarifier) [2026 cah–, cehe, cohwa], compl. **wáy** (“boniment”)

VARAN AQUATIQUE

zhúwél [2026 zúwél]

VARICELLE

dógwala

VARIÉTÉ

géď (tête)

» Ca fait six variétés de médicament ; le septième est le “médicament de graisse” • **gid mádzəf sə ɖokw mokwa ;**
ńtsárəď ná á mádzəf mbəza [2026 gid májəf sə ɖokw mokwa ; ńcárəď ná á májəf mbəza]

variété de petite taille, pour des animaux ou des plantes

kwezhezha [2026 kwezeza]

» Arachide à une seule graine / race de chèvres naines • **kwezhezha vanda / kwezhezha ɓókw** [2026 kwezeza
vanda / kwezeza ɓókw]

VARIOLE

gidiber

VASE

dúróɓ

» Et il passe par le marigot vaseux • **a n tazə vá wayim dúróɓ**

ńgədáɓáɓá

VASTE

pandəka'a, pandək–pandəkka'a [2026 pandəka'a, pandəkpandəka'a]

VAURIEN

aambalay

» Vaurien de forgeron. Toi, sale forgeron, je te tue ! • **ngwazla aambalay. Kə ngwazla aambaliy í kəďəka !** [2026
ngwazla aambalay. Kə ngwazla aambaliy í kəďəka !]

fáláy (fainéant)

ziy vúlós (litt. “déchet de ?”), cf. **zay** (excrément)

» Tu es un vaurien • **kó ziy vúlús aambalay**

VEAU

kərə zle (“fils de boeuf”), cf. **kórá**

veau sans corne

ḍugwa

VEILLE DE LA FÊTE DE LA RÉCOLTE

mokwal

VEILLÉE

gába

VEILLER SUR

cf. surveiller

VELOUTÉ

ródóḍa'a, ródóḍóḍóḍa'a

» Il fond dans la bouche • **á dé á húḍ ródóḍóḍóḍa'a**

VELU

dogurvungw-vunggwa'a [2026 dogurvungwvungwa'a]

tóbódzúm-dzúmma'a [2026 tóbójúmjúma'a]

» le front de la chèvre est velu • **məḍiy ḍókw tóbódzúm-dzúmma'a** [2026 məḍiy ḍókw tóbójúmjúma'a]

VENDRE

pár-, píré, púrá

VENDREDI

zləma (ajout FH)

SE Venger

tsaf-, cefe, tsofa (tresser) [2026 caf-, cefe, cofa], compl. **va** (“corps”)

» Je me venge • **í cefə vá**

VENIR

shik-, shike [2026 sk-, ske]

faire venir, importer

hínkáḍá (avec suff. de rapp.), cf. **hín-, híné, hwíné** (commencer)

» ces arachides autrefois, nous les avons importées de chez les Mafa • **vanda sátá ághala bə ḍokw, ngá hínkáḍiy tə Máfá**

venir de (être originaire de)

kəzlá, kəzláy, kəzláw (partager), compl. **géd** (“tête”)

» Si on appelle quelqu'un Goura dans tel ou tel quartier, c'est qu'il est originaire de Mokwala • **ámán ndá gadə Guré tə wúḍəm tə wúḍəm sá, á kəzláw gíd tə Mokwala**

venir de (être produit par)

takáḍá (avec suff. de rapp.), cf. **tá, táy, táw** (mettre)

» Ca vient bien de toi ! C'est toi qui en a eu l'idée ! • **á taká bə tə ka**

VENT

kwazlar

VENTE

ńshúme [2026 ńsúme]

VENTRE

hwáď, húď*ventre plat***zhéveté** [2026 zéveté]*rentrer le ventre***háv-, hévé, hwává**

VENTRIPOTENT

kúzlumtsokuhw-kuhhwa'a, kuzlumtsoruhw-ruhhwa'a [2026 kúzlumcokuhwkuhwa'a, kuzlumcoruhwruhwa'a] (*bedonnant*)**zluwtálóng-lóngga'a, zluwtéling-línge'e** [2026 zluwtálónglóngga'a, zluwtélinglíng'e]» Il est ventripotent • **hud' nó zluwtálóng-lóngga'a** [2026 hud' nó zluwtálónglóngga'a]**zómbólúhwa'a, zómbólúhw-lúhhwa'a** [2026 zómbólúhwa'a, zómbólúhwluhwa'a]

VENU

*premier venu***ńyaw-yaw** [2026 ńyawyaw] (*avec préf. nom.*), cf. **yaw, yaw-yaw** (*vite*) [2026 yaw, yawyaw]» le premier venu • **ńyaw-yaw á ńhíy yaw-yaw** [2026 ńyawyaw á ńhíy yawyaw]*nouveau venu***mbúrók** (*étranger*)

VÉNUS

mavar

VEPRIS HETEROPHYLLA

ńvokwavérám [2026 ńvokwavráam]**véráď** (*ajout FH*)

VER

tízhe [2026 tíze] (*ver de Guinée*)*petits vers intestinaux***ńtsotsúbáy, ńtsokwatsóábáy** [2026 ńcocábáy, ńcokwacábáy]*ver du bois***ńhurtsatsam** [2026 ńhurcacam]*ver sp.***gwejere****ńbóóbúhwáy****ńzérnaway**

VERDIR

ďá, ďáy, ďáw» Les plants d'arachides verdissent / Les plants d'arachides sont verts • **vandá á ďáy / vanda n ďá'á**

VÉRIFIER

war-, were, wara (voir), compl. **cívéd'** ("chemin")

» tu peux le vérifier par toi-même • **ká sláha níweré cívide'** aá riy ngayá

vérifier un propos

dagal-, degele, dogwala (trier des graines)

» Vérifie son propos (-là) avant d'y répondre • **dogwaló tsavəl nánga sáté mbóla gamagá á ka mbəđíy ápa**

[2026 **dogwaló cavəl nánga sáté mbóla gamagá á ka mbəđíy ápa**]

VERMOULU

ńguzlóngwár

» Le plafond de ton grenier est vermoulu • **gejik ngayí ńguzlóngúr aa gid' na**

VERNI

ngərzluwa'a, ngərzluw-zluwwa'a, ngirzluwe'e, ngirzluw-zluwwe'e [2026 **ngərzluwa'a, ngərzluwzluwa'a, ngirzluwe'e, ngirzluwzluwe'e**] (*brillant*)

VERNONIA AMBIGUA

mokwáfá

VERNONIA AMPLA

tábə wándáv (*litt. "tabac de lapin"*), cf. **tába** (*tabac*)

VERNONIA COLORATA

ńđuwek

VERNONIA NIGRITIANA

mádzəf zluwéd' [2026 **májəf zluwéd'**] (*litt. "médicament de convulsions"*), cf. **mádzáf** (*médicament*) [2026 **májáf**]

VERNONIA PERROTTETII

gwəgúlə wándáv (*litt. "pieu de lapin"*), cf. **gwəgúlé** (*piquet*)

gwogúmiy dák (*litt. "coton de campagne"*), cf. **gwogúmáy** (*coton*)

VERNONIA POSKEANA

zhelə Baw [2026 **zelə Baw**]

VERNONIA SP.

betébét

VERNONIA TENEREANA

ngwazlə ńđuwek (*litt. "faux Vernonia colorata"*), cf. **ngwazla** (*forgeron*)

VERRUE

ńfórzák

VERS

aamá

» Je vais vers Ldamtsay • **í de aamá Zlamtsay** [2026 **í de aamá Zlamcay**]

ává

» Tourne-toi vers moi • **ngwadəkayí má ává yé** [2026 **ngwadkayí má ává yé**]

aa ńdénɡə (*litt. "sur la direction de"*), cf. **dénɡə'e** (*droit*)

» et ils coururent vers les gens réunis • **á ta háw aa ńdénɡə ndomadzá ḿdicé'é** [2026 **á ta háw aa ńdénɡə ndomajá**]

VERSE (À -)

básl-básl-bássla'a, b́ésl-b́ésl-b́éssle'e [2026 báslbáslbásla'a, b́éslb́éslb́éssle'e]

» il pleut à verse • **yim á ǵy básl-básl-bássla'a** [2026 yim á ǵy báslbáslbásla'a]

wáslásláslásl (avec red. mult), cf. **wásl-, ẃéslé, wáslá**

» Il pleut à verse dehors • **yim wásláslásláslásl á ǵy tə wuda**

VERSER

bad-, bede, boda

» tu verses ton eau chaude dessus simplement • **badəkánə yim ngayí nd́ufá' á ǵíđ méne** [2026 badkánə yim ngayí nd́ufá' á ǵíđ méne]

buw-, buwe, buwa

bats-, bece, b́otsa [2026 bac-, bece, b́oca] (arroser)

» Il verse de l'eau sur le potopoto • **á becə yim aa ẃujed**

njénjír-, njénjíré, nj́oénj́aré (se renseigner)

» Je lui ai versé un filet d'eau sur les mains • **i njénj́irenə yim aa ráy**

sut-, shute, suta [2026 sut-, sute, suta]

» Je verse du mil dans un sac • **í shutədə daw á zlele** [2026 í sutdə daw á zlele]

tsərasl-, ciresle, tsurosla [2026 cərasl-, ciresle, curosla] (bénir)

» Et il verse une goutte de lait par terre comme ça • **a n gakád́y wá á həđ tsərasl kátá** [2026 a n gakád́y wá áhəđ cərasl kátá]

zərt-, zhírté, zúrtá [2026 zərt-, zirté, zúrtá]

» Je verse de la sauce • **í zhírtə lák** [2026 í zirtə lák]

zuv-, zhúve, zuva [2026 zuv-, zúve, zuva]

» Je verse du mil dans le grenier • **í zhuvə daw á wáv** [2026 í zuvé daw á wáv]

tsawasləd-, ceweslède, tsawasləda [2026 cawasləd-, ceweslde, cawaslđa], cf. **tsawasl-, cewesle, tsawasla** (remuer) [2026 cawasl-, cewesle, cawasla]

VERT

gút-gúttá'a [2026 gútgúttá'a] (vert tendre)

nd́iya'a, nd́iy-d́iyya'a [2026 nd́iya'a, nd́iyd́iya'a] (frais)

» et il va la ranger dans un arbre vert entouré d'eau • **a n dá haydá á ẃuf nd́iya tə yam** [2026 a n dá haydá á ẃuf nd́iya tə yam]

ńváváh

ńzázəbák [2026 ńzázəbák]

wéríbéce-b́écce'e [2026 wéríbéce-b́écce'e] (vert tendre)

» La feuille de Cassia est vert tendre • **bázlávə wéríbéce-b́écce'e** [2026 bázlávə wéríbéce-b́écce'e]

(figuré)

ńmbur-mbúróm [2026 ńmburbúróm] (vaillant)

» Cet homme reste vert • **ńmbur-mbúrúm á ndu wuna** [2026 ńmburbúrúm á ndu wuna]

VERTICAL

pour une flamme

léléle'e (ascendant)

VÉSICULE BILIAIRE

medeter (bile)

VESSIE

giy kuray (litt. "case d'urine"), cf. **gáy, gíy, giy**

VETEMENT

maslaka (habit)

vêtement qui couvre tout le corps

sudukúvá (boubou)

VÉTUSTE (OBJET -)

gwadzaba (ajout FH) [2026 gwajaba]

VEUVE

ngwázə díygáy [2026 ngwáz díygáy] (litt. "femme de maison abandonnée"), cf. **ngwáz** (femme)

veuve épousée par son beau-frère

ngwázə mázáy [2026 ngwáz mázáy] (femme)

"VIA"

aa (par)

» Elle (l'angine) atteint l'homme via le mil de la bière • **á gusó ndo aa daw zóm**

VIANDE

zlúwéd'

morceau de viande

burslay

ńndərɗay (chair)

vérámə zlúwéd'

viande crue

ńndzabakə zluwed, zlúwúɗ ńndzabaka'a [2026 ńnjaɓakə zluwed, zlúwúɗ ńnjaɓaka'a]

viande faisandée

ńgazl-gazla [2026 ńgazlgazla]

viande séchée

fəloəkwem

VICOA LEPTOCLADA

vevish dák [2026 veviz dák] (litt. "bonnet rouge de campagne"), cf. **vevezh** (bonnet rouge) [2026 vevez]

VIDE (A)

kwetetek-tekke'e [2026 kwetetekteke'e] (vidé)

» elle (la marmite) est là, vide, il n'y a rien dedans • **á ndzáw aa ńkwetetek-tekke' aá sukwa' á təpə ɗay** [2026 á njáw aa ńkwetetekteke' aá skwa' á təpə ɗay]

"VIDE SANITAIRE" (ENTRE LE SOL ET LA BASE DU GRENIER)

shəkwétév [2026 səkwétév]

VIDER

cih-, cihe, cūhwe (*verser*)

» Je vide l'eau de laalebasse • **í cihó yím áwúda tē kwakwaya'a** [2026 í cihó yím áwúdatē kwakwaya'a]

sláv-, slívé, slúvǎ (*gauler*)

» Je vide la mare • **í slívó yam**

sosur-, shoeshure, sosura [2026 sosur-, sōeshure, sosura]

totukw-, tōetukwe, totukwa (*retourner*)

» Je vide la poche • **í tōetukú gwezhem** [2026 í tōetukú gwezem]

geste, mouvement de vider

kuw

SE VIDER DE SES FORCES

sur-, shure, sura [2026 sur-, sure, sura]

VIE

ńndzáy [2026 ńńjáy]

ńshefe [2026 ńsefe] (*souffle*)

» Ce serait bien qu'on ne le laisse pas en vie • **ámá ámán á nda jékenó ńshefē ǃa** [2026 ámbá ámán á nda jékenó ńsefē ǃa]

géd (*tête*)

» Il gagne sa vie • **á ngécó gid' na**

être en vie

zhé, zhe, zhí, zá, za [2026 zé, ze, zí, zá, za] (*être*)

» Ma mère est en vie • **mámə gá á zhé** [2026 mámə gá á zé]

» Il est en vie • **ná zhé** [2026 ná zé]

VIEILLARD

ńguzlóngur ndomadzá [2026 ńguzlóngur ndomajá] (litt. "le vermoulu d'homme", cf. **ńguzlóngwár** (*vermoulu*))

» Je ne suis plus qu'un vieillard maintenant • **yí ńguzlóngur ndomadzá áńy méne** [2026 yí ńguzlóngur ndomajá áńy méne]

vieillard qui ne peut plus marcher

ńpáslá-torokw [2026 ńpáslátorokw]

VIEILLE FEMME

modóngwáz

VIEILLERIE

gwadzaba (*ajout FH*) [2026 gwajaba]

VIEILLESSE

ńhéle

VIEILLIR

hál-, hélé, hwálá

» Ta maison a beaucoup vieilli • **giy ngayí n hálá kumba**

» Je vieillis • **í hélé**

VIEUX

húrnjife'e, húrnjíf-ńjíf'e [2026 húrnjife'e, húrnjífńjíf'e] (*très vieux*)

» Il a beaucoup vieilli • **n hálá húrnjíf-njíf'e** [2026 n hálá húrnjífne'e]

ímava'a, ímav-mavva'a [2026 ímava'a, ímavmava'a] (ancien)

» Je vais dans la vieille maison • **í dé á gý ímava'a**

VIGNA

Vigna reticulata sp.

đíya zhúwél [2026 đíya zúwél] (litt. “haricot de varan aquatique”), cf. **đíyá**

zəḃək zhúwél [2026 zəḃək zúwél] (litt. “feuille de haricots de varan aquatique”), cf. **zəḃák**

Vigna unguiculata sp.

gurzhéméd [2026 gurzhéméd]

metec

mogwadađ

đíya bókw (litt. “haricot de chèvre”), cf. **đíyá**

đíyá nkwid-kwidde'e [2026 đíyá nkwidkwidde'e] (litt. “haricot blanc immaculé”)

VILLAGE

kwókwár (pays)

mæðæde (muret)

shínék [2026 sínék] (village natal)

wúdam

VILLE

barəkay [2026 barkay] (jugement)

VIN

zóm (bière de mil)

vin moderne, d'importation

zum barásá (litt. “bière de brasserie”) (bière de mil)

vinagre

zúm ndúwtáng-tánnga'a [2026 zúm ndúwtángtanga'a] (litt. “bière de mil acide”)

VINGT

kulə-kulə cew [2026 kulkulə cew], cf. **kula**

vingtième.s (le.la.les -)

ńkulə-kulə cewwe'e [2026 ńkulkulə cewe'e]

vingt et un / vingt-deux ...

kulə-kulə cew aagide sətád / cew ... [2026 kulkulə cew aagide sətád / cew ...]

vingt et unième.s / vingt-deuxième.s (le.la.les -)

ńkulə-kulə cew aagide sətádđ'a / cewwe'e ... [2026 ńkulkulə cew aagide sətád'a / cewe'e ...]

VIOLENT

pour un vent

dedede'e

violent (être -)

bazl-, bezle, bozla (briser), compl. **va** (“corps”)

» les gens sont très violents envers lui • **ndomadzá tá bazlanó vá á gíd kumba** [2026 ndomajá tá bazlanó vá á gíd]

kumba]

VIPÈRE CORNUE

ńtimesh, timesh [2026 ńtimes, times]

VISAGE

məday (front)

VISER AVEC UNE ARME

bar-, bere, bora

VISIBLE

ndzad'a, ndzad-ndzad'a [2026 njad'a, njadnjad'a]

» La maison est visible • **gíy ndzad'a** [2026 gíy njad'a]

VISITER

gúzl-, gúzlé, gúzlá, compl. **á díy** ("à œil")

» Je rends visite au père • **í gúzláná á díy á bába**

» Je lui rends visite • **í gúzlé á diya'a**

VISQUEUX

ngéḡ-ngéḡbe'e, ngáḡ-ngáḡba'a, ngéḡ-ngéḡébe'e, ngáḡ-ngáḡába'a [2026 ngéḡngéḡbe'e, ngáḡngáḡba'a, ngéḡngéḡébe'e, ngáḡngáḡába'a]

» La pâte d'arachide est visqueuse • **vandá ńngaslá ngáḡ-ngáḡba'a** [2026 vandá ńngaslá ngáḡngáḡba'a]

tsáḡ-tsáḡba'a, céḡ-céḡbe'e [2026 cáḡcáḡba'a, céḡcéḡbe'e] (gluant)

» Le miel visqueux me colle aux doigts • **vongúm tsáḡ-tsáḡba' aa riy ga** [2026 vongúm cáḡcáḡba' aa riy ga]

VITACEAE SP.

zúgum kəda (litt. "placenta de chien"), cf. **zúgwám** (placenta)

VITE

yaw, yaw-yaw [2026 yaw, yawyaw]

shérítík-tíkke'e [2026 sértíktíke'e]

» L'enfant s'enfuit vite par peur du martinet • **kórá á híy shérítík-tíkke təríy menéwéd** [2026 kórá á híy sértíktíke təríy menéwéd]

shúwtétír-tírre'e [2026 súwtétírtíre'e] (à grande vitesse)

» Il s'enfuit à toute vitesse • **á híy shúwtétír-tírre'e** [2026 á híy súwtétírtíre'e]

au plus vite

tsam-tsam [2026 camcam]

VITEX DONIANA

zəkad [2026 zkad]

VIVANT

aa dáy, cf. **dáy, díy, diy** (œil)

» La culture mafa est vivante • **tsəmə máfá á zhe aa dáy** [2026 cəmə máfá á ze aa dáy]

VIVEMENT

gédáz, gédáz gédáz

» les enfants s'asseoient vivement par terre pour manger • **wúdahíy gédáz gédáz gédáz tó ndzə tá á həd' á ta ndíya'a** [2026 wúdahíy gédáz gédáz gédáz tó njə tá á həd' á ta ndíya'a]

tsátsátsátsáts [2026 cáccáccácc]

VIVRE

ndzá, ndzáy, ndzáw [2026 njá, njáy, njáw]

zhé, zhe, zhí, zá, za [2026 zé, ze, zí, zá, za] (être)

» Ma mère vit • mámə gá á zhé [2026 mámə gá á zé]

VOCIFÉRER

bobúr-, boebúré, bobúrá (gronder)

VOICI

ágha (tiens !) devant un nom lui-même suivi de **áná**

» “voici des fruits d'Annona, chef” • “ágha gwonókúđ ána a báy”

áná, ánáy

» Voici le chef qui arrive • bíy áná á shiké [2026 bíy áná á siké]

ásátá

» En voici pour toi, ma “mboulom” (pot des ancêtres) • ná ásátá á kə mbúlum ga

» Voici la nourriture • sukwiý índíy ásátá [2026 skwiý índíy ásátá]

ánangasa

ángana, ánganay

ángasa

VOILÀ

akéđé

ángata, ángatay

» Voilà la femme • ngwáz ángata

ásá, ásásá

» Voilà ta mère qui arrive • mámə ngayá ásá á shiké [2026 mámə ngayá ásá á siké]

VOILÉ (POUR LE SOLEIL)

sáyaya'a

» Le soleil voilé • riy páts mán á paká sáyaya'a [2026 riy pác mán á paká sáyaya'a]

VOIR

war-, were, wara

ngáts-, ngécé, ngwátsá [2026 ngác-, ngécé, ngwácá] (trouver)

» Si tu la vois, (tu la reconnâtras) elle n'a qu'un pied • ámán ká ngwátsə bə sák sótáđ [2026 ámán ká ngwácə bə sák stáđ]

voir par surprise

rək-

» Le Naïf est surpris de voir la chose et crie • á Kwálamba a n rəkəđá á sukwiý sa a n tsáw láláw [2026 á Kwálamba a n rəkđá á skwiý sa a n cáw láláw]

SE VOIR

shíné [2026 síné] (imperf., toujours intr.), cf. sôn-, shíné, súná (savoir) [2026 sôn-, síné, súná]

» Ca se voit • á shíné [2026 á síné]

VOISIN

máslámagay

másláwuda [2026 másláwda]

» Et il va le demander à ses voisins • **a n de aa níjhéde təríy másláwudahiy na** [2026 a n de aa níjhéde təríy másláwudahiy na]

ndol, ndul-ndol [2026 ndol, ndul ndol]

» des pays voisins • **wúdəm ngidéhíy índul-ndulla'a** [2026 wúdəm ngidéhíy índulndulla'a]

VOIX

dáyá (cou)

» La voix se brise • **dáyá á káyécé**

voix claire

wáslə-dáyá [2026 wáslədayá]

VOLAGE

lóngúre'e, lóngúr-lóngúrre'e [2026 lóngúre'e, lóngúrlóngúre'e]

VOLER

múcór-, mucóré, mucóré

VOLEUR

mútsór [2026 mucór]

VOLONTÉ (À -)

á dáy, cf. dáy, díy, díy (œil)

» Celui qui aime avec beaucoup de sauce, il se sert à volonté • **ndú mán á mbáha aa lák tə díy ba, ngəsáná á dáy**

VOLUBLE

ďók-ďókka'a, ďík-ďíkke'e [2026 ďókdóka'a, ďíkdíke'e] (poussiéreux)

» Il parle sans cesse • **á tsíy tsavəl ďók-ďókka'a** [2026 á cíy cavəl ďókdóka'a]

VOLUTES (EN -)

púl-púlla'a [2026 púlpúla'a]

VOMIR

vínéh-, vínéhé, vúnóéhé

donner envie de vomir

vínéhəd-, vínéhəde, vúnóéhude [2026 vínəhd-, vínəhde, vúnóəhde]

VOMISSEMENT

ghwé

VOTRE (LE.LA.LES -)

akekíné

VOTRE, VOS

kíné, cf. kíné, kine, kínó

» Votre bœuf s'enfuit • **zli kíné á háy ná**

» Où enterrez-vous vos morts ? • **kíné rədó ndíy kínó mán tá bazlə tá áamá ?** [2026 kíné rədó ndiy kínó mán tá bazlə tá áamá ?]

VOULOIR

wáy-, wáyá, wáyá (aimer)

» ils font des choses que le chef ne veut pas • **tá gíy súkwíy mán bíy á wáyá ɓa** [2026 tá gíy skwíy mán bíy á wáyá ɓa]

- » Ils ne veulent pas écouter sa parole • **tá wáyí ícínó mə nə ɓa**
 » “Quel message veux-tu me transmettre ?” • **“Ká wáyí íngərdayí mə me ?” aa na**

en vouloir à

gá, gáy, gáw (faire), compl. **aa** (“sur”)

- » Tu m'en veux, est-ce que tu me l'avais demandé auparavant ? • **ká ga aa yí gunokwá, ka dzuhwáɗa amátsó dɛ ?** [2026 ká ga aa yí gunokwá, ka juhwáɗa amácó dɛ ?]

vouloir (son bon -)

ígár-gárə na [2026 ígárgárə na] (litt. “l'image-image de lui”), cf. **gárá** (exactement comme)

- » c'est le père seulement qui l'a fixé selon son bon vouloir • **sáy bábá á í váv aa ígár-gárə na** [2026 sáy bábá á íváv aa ígárgárə na]

VOUS

(pr. suj.)

kíné, cf. **kíné, kine, kínó**

- » Où allez-vous ? • **kíné dé áma ?**

kíne

- » Avez-vous raccommodé votre habit ? • **kíne ndzandzawa maslakə kínó dɛ ?** [2026 kíne njanjawa maslakə kínó dɛ ?]

kínó

- » Que vous concassiez du mil ! • **kínó da dzomó daw** [2026 kínó da jomó daw]

(p.o.d.) (le p.o.d. est suffixé directement au radical verbal)

-kíné

- » Ils viennent vous chercher pour vous porter chez vous • **tá sá zúbəkíné á ngwáy** [2026 tá sá zúbkíné á ngwáy]

(p.o.i.) (le p.o.i. est relié au radical verbal par le référent objet)

-akíné, -ekíné, -ákíné, -ékíné

- » Ils sont venus chercher du mil pour vous le porter à la maison • **ta sá zúbakinə daw á ngwáy**

(pr. réf.)

kíné

- » vous ne pouvez pas vous sauver • **kíné sláhá á kine dá mbólə kine áaɓay**
 » Pourquoi restez-vous ici ? • **kíné ndzə kine ahəna ahəme ?** [2026 kíné njə kine ahna ahme ?]

va (“corps”), cf. **bazl-, bezle, bozla**

- » Vous vous battez à propos d'une femme • **kíné bezlú va aagidé ngwáz**

(“vous êtes...”, énoncé non-verbal en mafa)

kíné, cf. **kíné, kine, kínó**

- » Où êtes-vous ? • **kínó təma ?**
 » Est-ce que vous êtes ici ? • **kine ahənánó dɛ ?** [2026 kine ahnánó dɛ ?]

vous-mêmes

áa riy kíné (litt. “avec vos mains”), cf. **ráy, ríy, riy**

- » Je ne vais pas encore moi-même, allez-y vous-mêmes • **í de áa riy gó diy áaɓay, wa do áa riy kine**

VOÛTE

voûte céleste

táslə zhígílé [2026 tásl zígílé] (litt. “os de ciel”), cf. **tásl**

voûte d'un toît

vototoz

VOÛTÉ

gwadzaba'-ba'a'a, gwadzabaabaa'a [2026 gwajaba'ba'a'a, gwajabaabaa'a] (*courbé*)

» Il se tient voûté • **n ndzá gwadzaba'-ba'a'a** [2026 n njá gwajaba'ba'a'a]

kwaliymbuhw-mbuhhwa'a [2026 kwaliymbuhwmbuhwa'a]

en forme d'arc de cercle

dzágágáwa'a, dzágágáw-gáwwa'a, jégégéwe'e, jégégéw-géww'e [2026 jágágáwa'a, jágágáwgáwa'a, jégégéwe'e, jégégéwgéwe'e]

VOYAGE

mbúrókw (*étranger*)

» Il part en voyage • **á də ná á mbúrókw**

ńshewe [2026 ńsewe] (*promenade*)

sák (*pied*)

» Je te donne de la viande pour ton voyage • **í vakə zluwúf aa sák ngaya** [2026 í vakə zluwúf aa sák ngaya]

VOYAGER

sawal-, shewe, sawala [2026 sawal-, sewele, sawala] (*se promener*)

VOYANCE

mésiléged (*devin*)

VRAC (EN -)

aava (*avec*)

» Il laisse la boule de mil en vrac et s'enfuit • **á jékədó mávór aava a n háy na** [2026 á jékədó mávór aava a n háy na]

VRAI

zúra'a, zúr-zúr'a [2026 zúra'a, zúrzúra'a] (*franc*)

être un vrai

mbá, mbáy (*être beau*)

» Tu es un vrai menteur • **ká mba aa ndu ńngíló ma**

VRAIMENT

aavaava

gwokwen (*à vrai dire*)

» Vous êtes vraiment comme vos pères • **kíné áró mán a bábəhiy kíné gwokwen**

zúra'a, zúr-zúr'a [2026 zúra'a, zúrzúra'a] (*franc*)

» Il veut savoir vraiment de quoi ils l'accusent • **á wáyí ńsúnó zúra' ágídémé ámán á ta píne mé**

ágídégéd (*“à tête à tête”*), cf. **ágídé**

» Elle est vraiment en esclavage, je t'assure • **ń tə belé ágídégíd tsunókwa** [2026 ńtə belé ágídégíd cunókwa]

sén, cf. **sén-, shíné, súná** (*savoir*) [2026 sén-, síné, súná]

» Vraiment, il faut voir le pays ! • **sén ńweró wúdam**

“je te le dis”, “je t'assure”

tsunókwá [2026 cunókwá]

VUE

dáy, díy, diy (*œil*)

en vue de

ágídé

VULPES PALLIDA

maba

VULVE

kédár

grosse vulve

ńzómóndór